

STORTINGET

Innst. 253 S

(2019–2020)

Innstilling til Stortinget
fra arbeids- og sosialkomiteen

Dokument 8:48 S (2019–2020)

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Solfrid Lerbrekk, Audun Lysbakken, Karin Andersen, Freddy André Øvstegård og Nicholas Wilkinson om å rette opp urettferdige velferdskutt

Til Stortinget

Bakgrunn

I dokumentet fremmes følgende forslag:

- «1. Stortinget ber regjeringen snarest fremme forslag om å reversere kuttene i uføretrygd som kom på grunn av regjeringens urettferdige omregningsmodell fra gammel til ny uføreordning.
2. Stortinget ber regjeringen snarest fremme forslag om å reversere kuttene i uføres barnetillegg.
3. Stortinget ber regjeringen snarest fremme forslag om å sikre at uføre fortsatt gis skjerming mot levealdersjustering.
4. Stortinget ber regjeringen snarest fremme forslag om å rette opp de siste årenes kutt i kjøpekraften for mange alderspensjonister.
5. Stortinget ber regjeringen fremme de nødvendige forslag for å sikre at organisasjonene som deltar i trygdeoppgjøret, får forhandlingsrett.
6. Stortinget ber regjeringen snarest fremme forslag om å reversere kuttene i arbeidsavklaringspenger.
7. Stortinget ber regjeringen snarest fremme forslag om å reversere kuttene i overgangsstøtten for enslige forsørgere.
8. Stortinget ber regjeringen snarest fremme forslag

- om å reversere kuttene i brillestøtte til barn.
9. Stortinget ber regjeringen snarest fremme forslag om å reversere kuttet i bilstøtteordningen for personer som trenger bil i gruppe 1 for å bryte en isolert tilværelse og bedre dagliglivets funksjoner.
 10. Stortinget ber regjeringen snarest fremme forslag om å reversere de siste årenes kutt i bostøtte.»

Komiteens behandling

Komiteen ba i brev av 30. januar 2020 om statsrådens vurdering av forslaget. Statsrådets svarbrev av 25. februar 2020 følger vedlagt.

Som ledd i komiteens behandling av representantforslaget ble det åpnet for å sende inn skriftlige innspill til saken.

- Følgende sendte skriftlig innspill:
- Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon (FFO).

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Elise Bjørnebekk-Waagen, Lise Christoffersen, Arild Grande og fungerende leder Rigmor Aasrud, fra Høyre, Margret Hagerup, Heidi Nordby Lunde og Kristian Tønning Riise, fra Fremskrittspartiet, Bjørnar Laabak og Gisle Meininger Saudland, fra Senterpartiet, Per Olaf Lundteigen, fra Sosialistisk Venstreparti, Solfrid Lerbrekk, og fra Kristelig Folkeparti, Torill Selsvold Nyborg, visertil Representantforslag 48 S (2019–2020) fra stortingsrepresentantene Solfrid Lerbrekk, Audun Lysbakken, Karin Andersen, Freddy André Øvstegård og Nicholas

Wilkinson om å reversere endringer i enkelte sosiale ytelser og velferdsordninger.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti, mener at det norske velferdssamfunnet til enhver tid er mer enn summen av offentlige ytelser. Men velferdspolitikken dilemma er å sørge for et sosialt sikkerhetsnett som tar vare på de som av ulike grunner, i kortere eller lengre tidsrom, ikke kan delta i arbeidslivet, samtidig som vi er avhengig av at flest mulig faktisk deltar i arbeidslivet for å kunne sørge for nettopp det sikkerhetsnettet. Skal velferdsstaten være mye for de som trenger den mest, så kan den ikke være alt for alle.

Et annet flertall, komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, minner om at velferdsstaten er til for å sikre anstendige levekår og samtidig sikre at ingen faller utenfor. I dag er velferden truet av kutt og privatisering som gjør at mange faller utenfor og lever liv i fattigdom. Ordningene som er til for de som trenger det aller mest, blir kuttet til fordel for skatteletter til de som har aller, aller mest.

Dette flertallet mener de siste års velferdskutt har gjort at vi i dag sitter med et sikkerhetsnett med mange løse masker der folk faller gjennom.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til skriftlig innspill til komiteen fra Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon (FFO), som støtter alle forslagene som fremmes.

Dette medlem mener at statsminister Erna Solbergs politiske prosjekt plukker fra hverandre velferden og trykgheten til folk flest.

Forslag 1

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti viser til at for mange står utenfor arbeidslivet til tross for både arbeidsvilje og arbeidsevne. Derfor var det bredt flertall for uføreforamen, som ble vedtatt i 2011 og trådte i kraft 1. januar 2015. Målet var blant annet å gjøre det enklere å kombinere arbeid og uføretrygd når det er mulig.

Disse medlemmer viser til at det nå er enklere for uføre å kombinere arbeid og uføretrygd, og at uføegraden ikke lenger revurderes ved økt arbeidsinnsats. Det er også bedre samsvar mellom utbetalt uføretrygd til to personer med lik inntektshistorikk og som kan jobbe like mye, uavhengig av hvilken uføegrad de kommer inn i ordningen med.

Disse medlemmer vil videre påpeke at uføreforamen ga høyere brutto trygd ved innføring av ny skattemodell, men også høyere netto trygd for flertallet.

Rentefradragsreglene ble harmonisert med gjeldsrente- fradrag som for andre med ordinær arbeidsinntekt og gjeld. For de med gjeld ble det videre innført en særskilt skattefradragsordning i tre år i 2015, for å sikre tid til omstilling. Å reversere uføreforamen vil bety redusert trygd for mange og en forskjellsbehandling disse medlemmer ikke vil støtte opp om.

Disse medlemmer viser videre til at regjeringen har satt ned et sysselsettingsutvalg som blant annet skal se på hvordan man kan øke yrkesdeltakelsen blant de med nedsatt funksjonsevne, nedsatt produktivitet eller som ikke kan stå i fulltidsjobber. Disse medlemmer mener derfor det er klokt å avvente utvalgets samlede arbeid før man eventuelt gjør endringer i skatte- og trygdeopplegget.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til pensjonsreformen, som gjorde at tidligere ordning med uførepensjon basert på de samme reglene som for beregning av alderspensjon, måtte legges om til ny ordning med uføretrygd basert på bortfall av inntekt som yrkesaktiv, herunder økt bruttoinntekt med beskatning som yrkesaktiv. Disse medlemmer viser til Stortingets løfte i den forbindelse om at ingen skulle tape på omleggingen, men skulle få en netto inntekt om lag på samme nivå som før. Disse medlemmer viser til at dette løftet ikke er holdt. Disse medlemmer viser i den forbindelse til Arbeiderpartiets forslag til initiativdebatt i Stortinget om dette temaet, videre til sine forslag i Stortinget om å få en gjennomgang av uforutsette virkninger av uføreforamen, blant annet når det gjelder uføre med gjeld og økte egenandeler for statlige og kommunale tjenester, som bostøtte, hjemmetjenester, barnehage- og SFO-satser mv. Disse medlemmer viser til felles merknader fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti i Innst. 15 S (2018–2019), sålydende:

«Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til regjeringens oppfølging av anmodningsvedtak nr. 322 av 15. desember 2017 om en gjennomgang av utilsiktede virkninger av uføreforamen, der det fremgår at 122 800 uføre (48 pst. av alle det er beregnet utslag for), har fått en nedgang i inntekt etter skatt. Disse medlemmer har merket seg at regjeringen Solberg foreslår å gjøre skjeringsordningen innen statlig bostøtte permanent. På den annen side er overgangsordningen for uføre med gjeld ikke foreslått videreført. Disse medlemmer viser også til at det ikke foreligger oversikt over mulige økte egenandeler for ulike tjenester, som følge av økt brutto inntekt etter uføreforamen.»

Komiteens medlem fra Senterpartiet viser til at Senterpartiet står bak vedtakene som resulterte i omlegging av uførepensjon til uføretrygd. Dette medlem viser videre til at ny uføretrygd ble vedtatt av Stortinget etter forslag fra den rød-grønne regjeringen.

Uførereformen skulle både tilpasse uføretrygden til pensjonsreformen og sikre en enklere veksling mellom uføretrygd og arbeidsgivende inntekt for de som har mulighet til dette. De som var uføre før føreerformen, fikk økt bruttoytelsen for å kompensere for at uføretrygden fra 2015 skatlegges som lønn. Dette medlem viser til at ny uføretrygd tilsvarer 66 pst. av tidligere inntekt og er uavhengig av sivilstand. I samband med denne reformen la ikke de daværende regjeringspartiene til grunn at alle skulle komme bedre ut av ordningen. Stortinget aksepterte at overgangen ville medføre marginal inntektsnedgang etter skatt for en del.

Dette medlem viser til at det i forbindelse med Stortingets vedtak høsten 2012 om skatlegging av uføreytelser ble gitt fullmakter til kompenserende overgangsregler. Det ble blant annet vært innført en overgangsordning med skattefradrag på inntil 100 000 kroner for uføre som etter reformen har fått nedgang i inntekt som følge av lavere skatteverdi av fradrag. Dette medlem har støttet alle overgangsreglene.

Dette medlem vil understreke at det ikke har vært slik at alle som tidligere mottok uførepensjon, skulle komme netto likt eller bedre ut ved omregning til uføretrygd i 2015, men tidligere tall fra Skattedirektoratet har vist at et flertall av de som tidligere mottok uførepensjon, fikk økt nettoinntekt etter overgangen til uføretrygd.

Dette medlem viser videre til at for å hindre at eksisterende mottakere fikk lavere bostøtte som følge av føreerformen, ble det innført en varig kompensasjonsordning. Ordningen omfatter anslagsvis 13 500 uføre i 2019.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti mener det er på høy tid å ta tak i de urettferdige utfallene av omregningsmodellen som fulgte i omleggingen til ny føreordning. Dette medlem mener dette må tas tak i så snart som praktisk mulig.

Dette medlem fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen snarest fremme forslag om å reversere kuttene i uføretrygd som kom på grunn av regjeringens urettferdige omregningsmodell fra gammel til ny føreordning.»

Forslag 2

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti viser til nødvendigheten av at sosiale ytelser skal gi en anstendig inntekt, samtidig som de må være utformet slik at det lønner seg å jobbe. Tidligere kunne kombinasjonen av uføretrygd og barnetillegg gi høyere samlede utbetalinger, sammenlignet med hva man tjente før man ble ufør. Det er etter synet til disse medlem-

mer uheldig og kan bidra til å låse folk til en passiv tilværelse fordi man kan tape økonomisk på å gå tilbake i arbeid. Etter å først ha blitt enige om at behovsprøvd barnetillegg i uføretrygden skulle videreføres med et tak på summen av uføretrygd og barnetillegg tilsvarende 95 pst. av inntekt før uførhet, i Innst. 81 L (2014–2015), ble dette endret i budsjettforliket mellom Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre, og Kristelig Folkeparti av 20. november 2018, der taket på barnetillegg for uføre økes fra 95 til 99 pst. av tidligere inntekt, med virkning fra 2020.

Regjeringen har gjennom de siste syv årene jobbet aktivt med en inkluderingsdugnad for å hjelpe flere helt eller delvis inn i arbeidslivet. Å reversere endringene i behovsprøvd barnetillegg helt, slik at det ikke lønner seg å arbeide, er usosialt, kan låse folk inn i en fattigdomsfelle og vil virke mot inkluderingsdugnadens hensikt.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til Prop. 1 S (2014–2015) Arbeids- og sosialdepartementet, der regjeringen Solberg foreslo betydelige kutt i barnetillegget for uføre, fra inntil 35 000 kroner til 7 020 kroner per barn. Flertallet viser videre til Innst. 15 S (2014–2015) til statsbudsjettet for 2015. Det fremgår der at budsjettforliket mellom regjeringspartiene Høyre og Fremskrittspartiet og støttepartiene Kristelig Folkeparti og Venstre medførte et mindre kutt enn opprinnelig foreslått, ved at ordning med behovsprøvd barnetillegg ble videreført, men med et tak på 95 pst. av inntekt før uførhet i samlet ytelse. Flertallet viser til at Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti stemte mot at det skulle kuttes i barnetillegget til uføre.

Komiteens medlem fra Senterpartiet viser til Stortingets behandling av Prop. 14 L (2014–2015), jf. Innst. 81 L (2014–2015), hvor Stortinget vedtok endring av barnetillegget for uføre. Dette medlem vil sitere følgende fra dette medlemms merknad i nevnte innstilling:

«Komiteens medlem fra Senterpartiet går imot å innføre et tak på uføretrygd for samlet uføretrygd og behovsprøvd barnetillegg på 95 prosent av inntekt før uførhet. Dette fordi endringen rammer økonomisk inntektssvake foreldre med flere barn, altså de som har størst behov for samfunnets beivågenhet. Alle familier trenger en minsteinntekt til nøkternt livsopphold. Samfunnet må stille opp i noen tilfeller selv om ytelsene samlet gir større inntekt enn inntekt før uførhet. Uførhet innebærer et så stort tap av livskvalitet og livsmuligheter at det etter dette medlems syn må kompenseres med behovsprøvd barnetillegg uten samlet tak.»

Dette medlem fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å oppheve taket på summen av uføretrygd og barnetillegg tilsvarende 99 pst. av inntekt før uførhet.»

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til at regjeringen har kuttet syke, uføres foreldres mulighet til å motta barnetillegg. Dette har rammet mange familier, og mange flere enn regjeringen først regnet med vil bli kuttet. I forbindelse med behandlingen av statsbudsjettet for 2020 kom det frem at regjeringen sparer 89 mill. kroner årlig på kuttene i barnetillegg. Dette er nær dobbelt så mye som forutsatt da innstramningen kom i 2015. Dette medlem viser til at disse kuttene går rett inn i familier der én eller begge foreldre ikke kan delta i arbeid på grunn av uførhet. Dette medlem viser til at kuttet går ut over barnefamilier som i utgangspunktet har lav inntekt.

Dette medlem fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen snarest fremme forslag om å reversere kuttene i uføres barnetillegg.»

Forslag 3

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti viser til Prop. 130 L (2010–2011), der daværende regjering Stoltenberg II foreslo at uføres alderspensjon i utgangspunktet skulle levealdersjusteres etter samme regler som yrkesaktives alderspensjon. Årskullene 1944–1951 skulle fra 2011 få en delvis skjerming for virkningen av levealdersjusteringen, da det var antatt at arbeidsføre ville kompensere for levealdersjusteringen ved å stå lenger i arbeid, noe uføre ikke har anledning til. Etter 2013 har regjeringen senere utvidet skjermingen til årskullene 1952–1953.

Disse medlemmer viser til at det samtidig ble vedtatt en ny vurdering av behovet for skjermingen i 2018. Det var bred enighet om målet om at de uføres og de arbeidsføres pensjon skulle stå i et noenlunde balansert forhold til hverandre. Nå viser det seg at det bare er et mindretall av de arbeidsføre som står i arbeid til etter fylte 67 år, mens uføre får opptjening til fylte 67 år uansett. Det betyr med andre ord at skjermingstillegg blir et tillegg for en ulempe som ikke har oppstått. Dette gir uføre en relativt god alderspensjon sammenliknet med den alderspensjonen de som ikke blir uføre får. Dette gjør at det ikke lønner seg å stå i arbeid med den arbeidsevnen man har.

Disse medlemmer mener likevel at dersom det skulle oppstå store forskjeller mellom uføre og arbeidsføre, så kan det på sikt bli nødvendig å skjerme uføre for deler av virkningen av levealdersjusteringen. Men tidspunktet og graden av skjerming må avhenge av hvordan de arbeidsføre tilpasser seg pensjonsreformen.

Regjeringen gjennomførte i 2019 en høring om behovet for fortsatt skjerming av levealdersjustering for uføre. Høringen hadde frist i desember 2019. Saken er nå til behandling i regjeringen, og disse medlemmer vil avvente regjeringens konklusjon før det tas endelig stilling til saken.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at regjeringen har foreslått å fjerne uføre alderspensjonisters skjerming mot levealdersjustering. Dette forslaget undergraver selve grunnlaget for velferdssamfunnet der trygge ordninger som ivaretar syke og eldre, er helt sentralt. Flertallet viser til at forslaget møtte stor protest fra berørte organisasjoner i høringsrunden. Flertallet viser til at det er behov for å avklare at uføre fortsatt gis skjerming mot levealdersjustering.

Komiteens medlem fra Senterpartiet viser til at det er grunn til å forvente at uføretrygdede har en lavere forventet levealder sammenliknet med andre grupper. Samtidig er det opplagt at uføretrygdede generelt har små muligheter til å skaffe seg inntektsbringende arbeid i tillegg til uføretrygden.

Dette medlem står bak pensjonsreformens formål, som var å stimulere flere til å arbeide lenger, samtidig som reformen skulle bidra til en bedre balanse i fremtidige, offentlige budsjetter. Dette medlem vil imidlertid bemerke at regelverket for samordning av tjenestepensjon og alderspensjon fra folketrygden ikke bidrar til å stimulere flere til å arbeide lenger (samordningsfellen). Dette medlem viser her til Representantforslag 46 L (2018–2019) fra Senterpartiet om endring av lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser for å rette opp dette, jf. Innst. 187 L (2018–2019).

De store innsparingene ved pensjonsreformen blir gjennomført ved innføring av levealdersjustering og lavere årlig regulering av løpende pensjoner. Dette medlem vil understreke at disse innsparingene var og vil være svært merkbare for fremtidige pensjonister.

Dette medlem har tidligere gått inn for å videreføre skjermingstillegget for uføretrygdede som er født etter 1953, som er det siste årskullet med pensjonsopptjening etter gammelt regelverk.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen snarest fremme forslag om å sikre at uføre fortsatt gis skjerming mot levealdersjustering.»

Forslag 4

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti viser til at dagens regler for regulering av alderspensjon ble innført fra 2011 som en del av pensjonsreformen, der det viktigste formålet var å sikre fremtidens pensjoner gjennom å styrke pensjonssystemets bærekraft når fødselstallene synker, det blir flere pensjonister og levealderen øker. I fremtiden må yrkesaktive stå lenger i jobb for tilsvarende ytelser som dagens pensjonister. Forslaget betyr i realiteten å endre beregningsmodellen for å korrigere for kjøpekraftsutviklingen, og vil dermed bety å undergrave forutsetningen for pensjonsreformen, grunnlaget for velferdsstatens bærekraft og pensjoner for fremtidige generasjoner.

Disse medlemmer viser til at dagens regler sikrer at pensjonistenes inntektsutvikling står i rimelig forhold til arbeidstakernes lønnsutvikling, og at pensjonsutgiftene står i forhold til verdiskapingen i samfunnet og til lønnstakernes bæreevne.

Disse medlemmer viser til at nettopensjonen er styrket de siste årene, gjennom skattelettelser, redusert avkortning i grunnpensjon og særskilte bevilgninger ut over trygdeoppgjørene for å heve minstepensjonsnivå for enslige. Disse medlemmer viser til at enslige minstepensjonister har fått økt sin pensjon i tre omganger med til sammen 12 000 kroner, ut over de ordinære trygdeoppgjørene. Reduksjonen i avkortning av grunnpensjon for samboende og gifte pensjonister utgjør om lag 8 000 kroner årlig for et par. Tilsvarende endring er gjort for personer som har fått uførepensjon omregnet til uføretrygd. Også minstepensjonen for gifte og samboende alderspensjonister ble økt med 1 000 kroner fra 2017.

Disse medlemmer viser også til at regjeringen har gjennomført betydelige lettelser i personbeskatningen som kommer alderspensjonistene til gode. Samlet er det i perioden 2014–2019 gitt skattelettelser på om lag 4 mrd. kroner til alderspensjonistene. Det avgjørende er hvor mye man sitter igjen med når pensjonen er regulert og skatten er betalt. Det er helheten som teller.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til pensjonsforliket, der Stortinget vedtok at pensjoner under opptjening skulle reguleres tilsvarende lønnsutviklingen, og at pensjoner under utbetaling skulle reguleres som et gjennomsnitt av lønns- og prisutviklingen, teknisk fastsatt til en regulering lik lønnsutviklingen minus 0,75 pst. Disse medlemmer viser til at de forutsetningene som lå til grunn for den valgte tekniske løsningen, ikke er oppfylt gjennom de siste lønns- og trygdeoppgjørene. Disse medlemmer har derfor gjentatte ganger fremmet forslag om å endre reguleringsprinsippene for pensjoner under utbetaling til faktisk gjennomsnitt av lønn og pris, slik pen-

sjonsforliket forutsetter, sist i forbindelse med Stortingets behandling av Meld. St. 4 (2019–2020) Regulering av pensjoner i 2019 og pensjonisters inntektsforhold. Det vises i den forbindelse til mindretallsforslag fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti i Innst. 65 S (2019–2020), sålydende:

«Stortinget ber regjeringen så snart som mulig legge frem sak om endring av reguleringsprinsippene for løpende pensjoner fra lønnsutvikling fratrukket 0,75 pst. til faktisk gjennomsnitt av lønn og pris.»

Disse medlemmer viser til Stortingets forretningsorden, der det fremgår at et forslag bare kan fremmes og behandles én gang pr. stortingssesjon. Disse medlemmer viser til at forslaget vil bli fremmet på nytt i neste stortingssesjon.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at Fremskrittspartiet er det eneste partiet som i alle deler av behandlingen har stemt mot pensjonsreformen og årlig underregulering. Disse medlemmer vil likevel påpeke at alderspensjonister de siste årene har kommet godt ut etter tiltak Fremskrittspartiet har bidratt til gjennom regjeringsdeltakelse de siste årene. Blant disse kan nevnes redusert avkortning av grunnpensjon for gifte og samboende, skattelettelser og økt minstepensjon i flere omganger.

Disse medlemmer viser til varslet evaluering av pensjonsreformen, som blant annet skal se nærmere på kjøpekraftsutviklingen. Disse medlemmer mener landets pensjonister skal være trygge på at de skal ha en vekst i kjøpekraft.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen iverksette tiltak som samlet vil bidra til at effekten av årlig underregulering av pensjon fjernes.»

Komiteens medlem fra Senterpartiet går imot dette forslaget. Dette medlem viser til at Senterpartiet de siste årene en rekke ganger har fremmet forslag om å regulere løpende pensjoner med gjennomsnittet av lønns- og prisveksten. Dette ble senest gjort i forslag 2 fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ved Stortingets behandling av Meld. St. 4 (2019–2020), jf. Innst. 65 S (2019–2020).

«Stortinget ber regjeringen så snart som mulig legge frem sak om endring av reguleringsprinsippene for løpende pensjoner fra lønnsutvikling fratrukket 0,75 pst. til faktisk gjennomsnitt av lønn og pris.»

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til at intensjonen bak underreguleringen av pensjonsutbetalingene var å sikre at pensjonsutbetalingene økte med et gjennomsnitt av lønns- og pris-

veksten. Dette medlem viser til at flere år med lav lønnsvekst har ført til at pensjonene har økt mindre enn prisstigningen, slik at mange pensjonister har fått redusert kjøpekraft. Dette medlem mener derfor det er nødvendig å oppdatere regelverket, slik at pensjonsutbetalingene øker med et faktisk gjennomsnitt av pris- og lønnsvekst.

Dette medlem fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen snarest fremme forslag om å rette opp de siste årenes kutt i kjøpekraften for mange alderspensjonister.»

Forslag 5

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, mener trygdeoppjøret skal få en ordentlig behandling i Stortinget.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti viser til at Stortinget gjennom brede pensjonsforlik har fastsatt klare regler i lov og forskrift for hvordan folke-trygdens grunnbeløp og pensjoner skal reguleres. Dette reguleringsregimet er en sentral del av pensjonsreformen og et viktig bidrag til å gjøre reformen bærekraftig. Det er viktig at pensjonistenes inntektsutvikling og statens pensjonsutgifter følger forutsigbare regler. Blant annet er det nedfelt i lov at opptjente pensjonsrettigheter årlig skal oppreguleres med alminnelig lønnsvekst. Dette er mer forutsigbart enn tidligere, da oppreguleringen fulgte av årlige vedtak i Stortinget.

Disse medlemmer viser til at det er nøye sammenheng mellom reguleringen av alderspensjon under utbetaling og andre elementer i alderspensjonssystemet. Derfor vil det ikke være mulig å innføre forhandlingsrett på ett av elementene, dvs. i selve regulerings-spørsmålet.

Disse medlemmer viser til at drøftingsinstituttet endret karakter i forbindelse med pensjonsreformen i 2011, nettopp fordi reguleringen følger direkte av lov og forskrift. Resultatet er i all hovedsak gitt etter at det relevante tallgrunnlaget fra revidert nasjonalbudsjett og Det tekniske beregningsutvalget for lønnsoppjørene foreligger. Med disse bestemmelsene i bunn er det vanskelig å se for seg innføring av reelle forhandlinger mellom staten og organisasjonene.

Disse medlemmer viser for øvrig til at forslaget har vært behandlet i Stortinget tidligere uten å få flertall, og viser til Meld. St. 4 (2019–2020), jf. Innst. 65 S (2019–2020), og Representantforslag 233 S (2017–2018), jf. Innst. 98 S (2018–2019).

Disse medlemmer viser til at det opprinnelig bare var Pensjonistforbundet, LO og de ledende organi-

isasjonene som deltok i drøftingsmøtene om den årlige reguleringen av grunnbeløpet og pensjoner med regjeringen. Med regjeringsskiftet i 2013 er drøftingsmøtet utvidet til å omfatte fire pensjonistorganisasjoner, to organisasjoner for funksjonshemmede og fire arbeidstakerorganisasjoner i tillegg, og har derfor et bredere fundament enn tidligere.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at regjeringen Solberg høsten 2016 besluttet at den ikke lenger ville legge trygdeoppjørene frem for Stortinget til behandling. Disse medlemmer mener at organisasjonenes drøftingsrett skal være reell, og at trygdeoppjørene derfor må forelegges Stortinget til behandling på vanlig måte. Disse medlemmer viser til sine forslag i Innst. 65 S (2019–2020) til Meld. St. 4 (2019–2020) og vil ta forslagene opp igjen så fort som mulig, jf. Stortingets forretningsorden § 38.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener forhandlingsrett vil være overflødig dersom en fjerner effekten av underregulering og sikrer vekst i kjøpekraftsutvikling for alle pensjonistgrupper.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti flere ganger har fremmet forslag om at organisasjonene må få forhandlingsrett ved trygdeoppjørene, og at trygdeoppjøret må behandles i Stortinget.

Disse medlemmer støtter dette forslaget og viser til at Senterpartiet sammen med Sosialistisk Venstreparti fremmet følgende forslag i Innst. 65 S (2019–2020), jf. Meld. St. 4 (2019–2020):

«Stortinget ber regjeringen fremme de nødvendige forslag for å sikre at organisasjonene som deltar i trygdeoppjøret, får forhandlingsrett i 2020.»

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme de nødvendige forslag for å sikre at organisasjonene som deltar i trygdeoppjøret, får forhandlingsrett.»

Forslag 6

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti viser til at da ordningen med arbeidsavklaringspenger ble vedtatt under regjeringen Stoltenberg i 2010, var hensikten å erstatte tre ulike sosiale stønader med én ordning for arbeidsavklaring, for så å bruke besparelsen på raskere og tettere oppfølging med sikte på avklaring til enten uføretrygd eller arbeid. Etter regjeringsskiftet i 2013 tydet mye på at ordningen ikke virket etter hensikten, og at brukerne ikke hadde fått den oppfølgingen

som var lovet. Siden da har arbeidsavklaringspenger blitt evaluert av SINTEF, Sysselsettingsutvalget og av Nav selv, som alle har slått fast at ordningen ikke fungerer slik den var tiltenkt. Seniorforsker Simen Markussen ved Frisch-senteret uttalte til Dagsavisen 8. juni 2016 at:

«AAP er et rullebånd ut av arbeidslivet, der det gis aksept for at du ikke kan jobbe og der folk låses inne i utenforskapet.»

Disse medlemmer mener det er uansvarlig og usosialt å reversere endringene i en ordning som i verste fall virker mot sin hensikt. Derfor ble det i 2017 gjort endringer i regelverket for å sikre et kortere og tettere løp for mottakere av AAP, med et klart mål om at flere avklares raskere, enten dette er til arbeid eller uføretrygd.

Nav publiserte en analyse av endringene i AAP-ordningen 16. oktober 2019, der de blant annet konkluderte med at det når det nå er flere som avklares til uføretrygd, er dette sannsynligvis knyttet til raskere avklaring av arbeidsevne. De som oppfyller vilkårene for uføretrygd, får med andre ord dette innvilget raskere når de får tettere oppfølging. I tillegg har andelen som avklares til jobb, gått opp for alle som har vært lenge på AAP. For de som hadde vært på AAP i fire til fem år, økte den fra 5 pst. i 2010 til 16 pst. siste halvår i 2018. For de som hadde vært på AAP i fem til seks år, økte den fra 5 til 14 pst. i samme periode. Siste halvår i 2018 ble 11 pst. av de som har vært på AAP i mer enn sju år, avklart til jobb, mot 3 pst. i 2010.

Disse medlemmer mener vi nå begynner å se at ordningen fungerer bedre etter hensikten.

Disse medlemmer viser til at regjeringen i tillegg har fulgt opp de forslagene både Nav selv introduserte for unge mottakere under 25 år, og som ble gjentatt i Sysselsettingsutvalgets rapport «NOU 2019:7 Arbeid og inntektssikring – Tiltak for økt sysselsetting». Disse anbefalte blant annet at minstesatsen for AAP for unge burde senkes for å unngå at unge havner i en fattigdomsfelle, der de tidlig i løpet får høyere inntekt gjennom AAP enn jevnaldrende, men på sikt blir stående fast i et trygdeløp som ikke løfter dem ut. Innsparingen ble tilbakeført Nav for å gi tettere oppfølging og arbeidstrening på vanlige arbeidsplasser til denne gruppen for å skape positive spiraler inn i arbeidslivet i stedet for et rullebånd ut av det.

Sysselsettingsutvalget foreslo også at flere unge burde delta i Kvalifiseringsprogrammet (KVP) i stedet for å få AAP. Begrunnelsen var at AAP har et helsefokus som kan gjøre det vanskeligere for mange å komme i arbeid, sammenlignet med mer arbeidsrettede tiltak som KVP. Disse medlemmer ønsker ikke å reversere endringene slik at det blir vanskeligere for mange å komme i arbeid.

Disse medlemmer viser til at personer som ikke lenger har rett på arbeidsavklaringspenger, likevel vil kunne få oppfølging fra Arbeids- og velferdsetaten med sikte på komme i arbeid, og kan ha rett til sosialstønad, tiltakspenger, deltakelse i Kvalifiseringsprogrammet eller uføretrygd. Endringene i ordningen for arbeidsavklaringspenger ble også utvidet, slik at de som blir avklart til arbeid, nå har rett på arbeidsavklaringspenger i en periode på inntil 6 måneder, mot tidligere bare 3 måneder.

Disse medlemmer mener bestemt at det ikke er usosialt å endre på en ordning som ikke fungerer, det er usosialt å la være. I dette tilfellet vil det være usosialt å reversere endringene som er gjort med mål om tettere og raskere oppfølging for avklaring til uføretrygd eller aktivitet og arbeid. Disse medlemmer mener det er viktig at ordningen følges tett, og at nødvendige justeringer vurderes for at ordningen skal fungere best mulig.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at kuttene og innstrammingene som er gjennomført i ordningen med arbeidsavklaringspenger, er svært alvorlig og rammer tusenvis av syke mennesker. Disse medlemmer viser til at mange mennesker som ikke er ferdig avklart for arbeid eller uføretrygd, havner på bar bakke fordi de ikke får ytelse. Karenstiden som er innført av høyre regjeringen, er svært ødeleggende for de som rammes av dette.

Disse medlemmer viser til at regjeringen Solbergs og stortingsflertallets kutt i varighet for arbeidsavklaringspenger fra fire til tre år, begrensninger i mulighetene for forlengelse og innføringen av ett års karenstid har ført til en økt overgang til sosialhjelp, privat forsørging og for noen til et krav om å selge verdier og leve på oppsparte midler.

Disse medlemmer viser videre til at også regjeringens kutt i ytelsen til unge mottakere av arbeidsavklaringspenger er særlig alvorlig. Her rammes unge mennesker som ikke har mulighet til å arbeide på lik linje med jevnaldrende. Disse medlemmer mener kuttene fører til økt fattigdom for allerede utsatte mennesker.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til at det har blitt rapportert om at enkelte må selge huset sitt for å overleve, andre må bli forsørget av ektefelle/samboer.

Dette medlem fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen snarest fremme forslag om å reversere kuttene i arbeidsavklaringspenger.»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at

Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti har stemt imot alle regjeringen Solbergs forslag til kutt i arbeidsavklaringspengeordningen, men at kuttene ble vedtatt av et flertall bestående av Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre (stortingsperioden 2013–2017). Disse medlemmer viser videre til Stortingets behandling av Innst. 266 S (2018–2019) til Representantforslagene 80 S (2018–2019) og 85 S (2018–2019) fra representanter fra henholdsvis Sosialistisk Venstreparti og Arbeiderpartiet om å reversere kuttene i arbeidsavklaringspengeordningen, men der forslagene ble nedstemt av et flertall bestående av Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti. Disse medlemmer viser også til sine merknader og forslag i sine partiers alternative statsbudsjett for årene 2018–2020.

Komiteens medlem fra Senterpartiet støtter ikke dette forslaget. Dette medlem viser til at Senterpartiet ved behandlingen av Prop. 74 L (2016–2017), jf. Innst. 390 L (2016–2017), våren 2017 blant annet støttet en reduksjon i stønadsperioden fra 4 til 3 år under forutsetning av at Nav-kontorene faktisk ville få ressurser og myndighet til oppfølging av brukere, og at det ville innvilges nødvendige unntak for dem som trenger det. Bakgrunnen for å støtte en reduksjon av stønadsperioden var å få flere personer avklart tidligere. Tidligere regel om generell maksimal stønadsperiode på 4 år medvirket i altfor stor grad til at fremdriften i arbeidsavklaring fra Nav sin side var altfor dårlig.

Dette medlem viser til at Senterpartiet imidlertid ikke støttet en tidsbegrensning på unntak fra maksimal varighet, og mente videre at vilkårene for unntak måtte håndheves av Nav lokalt, slik at det skulle være Nav lokalt som skulle ha siste ord når det gjelder forlenging av stønadsperioden ut over tre år.

Dette medlem forutsatte videre at veiledere ved Nav måtte få tid og ressurser til tett oppfølging av den enkelte, slik at hver enkelt får en nær oppfølging i henhold til fremdriftsplanen i stønadsperioden. Avgjørende for dette var at veileder hos Nav lokalt har reell beslutningsmyndighet knyttet til varighet og unntak ut over maksperioden, og at mottakere av arbeidsavklaringspenger får beholde ytelsen frem til vedkommende faktisk er avklart for arbeid eller andre ytelser. Derfor mente dette medlem at unntak fra maksimal stønadsperiode ikke skulle tidsbegrenses. Videre mente Senterpartiet at unntaksvilkårene for å få forlenget stønadsperioden var for strenge.

Dette medlem viser for øvrig til Senterpartiets merknader og forslag i Innst. 390 L (2016–2017), jf. Prop. 74 L (2016–2017).

Dette medlem viser til at Senterpartiet gikk imot regjeringens forslag om reduksjon av minsteytelser i arbeidsavklaringspenger for mottakere under 25 år. Forslaget, som regjeringen fikk flertall for i Stortinget

i samband med statsbudsjettet for 2020, innebærer at minsteytelsen ble redusert med om lag 66 000 kroner, fra 3 G til 2/3 av 2 G (133 000 kroner).

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag til nødvendige lovendringer for at mottakere av arbeidsavklaringspenger får beholde ytelsen frem til vedkommende faktisk er avklart for arbeid eller andre ytelser.»

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å reversere reduksjonen i minsteytelsen for arbeidsavklaringspengemottakere under 25 år.»

Komiteens medlem fra Senterpartiet viser ellers til følgende komitémerknad i Innst. 234 L (2019–2020), jf. Prop. 72 L (2019–2020):

«Komiteen viser til følgende utdrag av komitémerknad om Nav i Innst. 197 S (2019–2020), jf. Prop. 52 S (2019–2020):

‘De ansatte i Nav tilhører den førstelinja i velferdssamfunnet vårt som nå har et svært viktig ansvar for å holde samfunnet i gang. Komiteen viser til at alle virkemidler som er nødvendige for at de ansatte skal få muligheter til å utføre sitt arbeid, nå må tas i bruk. Nødvendige midler må stilles til rådighet for at datasystemene skal kunne fungere, det må gis anledning til å hente inn tilgjengelig ekstra arbeidskraft (jf. helsevesenet), alle løpende ytelser forlenges inntil videre, og de ansatte må gis rom for å utvise skjønn når det gjelder ytelser til personer som har søknader til behandling, herunder legge beslutningsmyndighet til førstelinja for å unngå omstendelig og unødig tidkrevende saksbehandling. Komiteen viser til at sosialhjelp etter sosialtjenesteloven i kommunene må kunne ytes på en forenklet måte i akutte tilfeller der søknad om trygdeytelser er til behandling. Komiteen mener at den kommunale og den statlige delen av Nav må få adgang til å utvise nødvendig skjønn.’

Komiteen tok på denne bakgrunn i telefonmøte med statsråd Torbjørn Røe Isaksen torsdag 2. april opp at førstelinjen i Nav må gis tilbake myndighet til å avgjøre alle midlertidige ytelser for slik å effektivisere etaten og frigjøre saksbehandlerkapasitet fra spesialenheter. Komiteen ble overrasket over å høre at Nav ikke allerede hadde iverksatt dette som ledd i å frigjøre saksbehandlerkapasitet. Komiteen vil understreke viktigheten av at Nav følger opp Stortingets vilje.»

Forslag 7

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti viser til at overgangstønaden er ment å sikre inntekt i en begrenset periode til en forelder som tidligere har blitt forsørget av en partner, men nå har blitt alene om omsorgen for barn. Målet er at mottakeren skal delta i yrkesrettede aktiviteter for å bli selvforsørget. Helt fra stønadsordningen ble introdusert med enke- og mors-

trygden i 1965, har formålet vært å gi en midlertidig hjelp til selvhjelp for at unge, arbeidsføre mennesker skal forsørge seg selv ved eget arbeid.

Disse medlemmer viser til at stønadsmottakere tidligere kunne ta med seg stønaden på utenlandsopphold i hele 6 måneder og beholde retten til overgangsstonad selv om de fikk et nytt barn med samme partner eller levde i et ekteskapslignende forhold i en felles husholdning.

Disse medlemmer viser til at stønadsordningen for enslig forelder er endret flere ganger i takt med samfunnsutviklingen, med virkning fra hhv. 1998, 2012 og 2013. Bakgrunnen er de store endringene i kvinners utdanningsnivå og deltakelse i arbeidslivet og bedre tilrettelegging for småbarnsforeldre med barnehageutbygging, forlenget foreldrepermisjon mv.

Disse medlemmer støtter endringene i overgangsstonaden, da det virker urimelig at de som tidligere har blitt forsørget av partneren, skal kunne dra på lange utenlandsopphold eller beholde stønaden til tross for at de får et nytt barn med samme partner. I et likestillingsperspektiv virker det dessuten uheldig med ordninger som kompenserer for å velge vekk muligheten til å forsørge seg selv, og at dette valget i så fall best sikres gjennom privatrettslige avtaler partene imellom.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at det er avgjørende at vi har gode ordninger for enslige forsørgere. Det er avgjørende at ordningen med overgangsstonad gir rom for kompetanseheving og arbeidstrening, slik at forelderen på sikt kan delta i arbeidslivet.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti er bekymret over at en for stram ordning vil føre folk over i fattigdom som også rammer barna.

Dette medlem fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen snarest fremme forslag om å reversere kuttene i overgangsstonaden for enslige forsørgere.»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til Stortingets behandling av Innst. 353 L (2014–2015), jf. Prop. 115 L (2014–2015) om endringer i folketrygdloven mv. (stonader til enslig mor eller far og tilleggsstonader til tiltaksdeltakere), der Arbeiderpartiet stemte mot at overgangsstonaden skulle bortfalle fra dag én ved inngåelse av samboerskap, og mot kutt i stønaden ved å innskrenke aldersgrensen fra åtte til seks år.

Komiteens medlem fra Senterpartiet går imot dette forslaget og viser til Stortingets behandling av Prop. 115 L (2014–2015), jf. Innst. 353 L (2014–2015),

hvor Senterpartiets syn på endringene i stønaden til enslig mor eller far fremgår. Dette medlem viser til at Senterpartiet stemte mot at overgangsstonaden skulle bortfalle fra dag én ved inngåelse av samboerskap, og mot kutt i stønaden ved å innskrenke aldersgrensen fra åtte til seks år. Dette medlem viser til at formålet med denne stønaden hele tiden har vært at stønadsmottakeren skal bli i stand til å forsørge seg selv ved eget arbeid. Som ledd i dette har Stortinget ved flere høve endret stønaden i takt med samfunnsutviklingen, med virkning fra henholdsvis 1998, 2012 og 2013.

Forslag 8

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti viser at det har eksistert flere ulike ordninger for brillestøtte, som nå er gjennomgått og tydeliggjort. Blant annet har Arbeids- og velferdsdirektoratet foretatt en gjennomgang av ordningen «Briller til barn/ungdom under 18 år», en ordning som har hatt en sterk utgiftsøkning de senere årene. Gjennomgangen viste at det ble gitt stønad til uforholdsmessig kostbare briller, og regjeringen foreslo på denne bakgrunn å innføre to satser som faktisk var noe høyere enn gjennomsnittsprisene på briller hentet fra tre optikerkjeder.

Disse medlemmer viser til at det er utarbeidet forslag til nye retningslinjer, som har vært forelagt relevante organisasjoner og fagmiljøer. De nye retningslinjene trer i kraft fra 1. mars 2020. Det innføres som kjent to faste satser på hhv. 1 200 og 2 400 kroner, samtidig som også særskilte tilfeller ivaretas for tilfeller der kostnadene overstiger de faste satsene (individuelt beløp). Personer som har fått innvilget briller gjennom ordningen, vil fortsatt få stønad til nye briller dersom disse blir ødelagt eller synsstyrken endrer seg.

Disse medlemmer viser i tillegg til at målgruppen for ordningen, som er personer med behov for briller til å forebygge og behandle amblyopi, blir tydeliggjort. Ordningen bytter derfor navn til «Briller til behandling og/eller forebygging av amblyopi». Aldersgrensen på 18 år oppheves for å ta høyde for at enkelte personer vil ha behov for briller til forebygging og behandling etter fylte 18 år. Samtidig innføres det krav om særskilt dokumentasjon for behovet for forebygging og behandling etter fylte 10 år, siden behovet for å behandle og forebygge amblyopi i de fleste tilfeller opphører omtrent ved 10-årsalder.

Disse medlemmer viser til at samtidig med at aldersgrensen oppheves, foretas det en utvidelse av hvilke øyetilstander som inngår i ordningen. Øyetilstanden dobbeltsidig langsynthet på minimum + 4 inngår nå i ordningen, fordi barn med denne tilstanden har økt risiko for amblyopi. Personer som har øyetilstander som ikke eksplisitt nevnes i regelverket, vil også kunne få støtte til briller dersom det foreligger dokumentasjon

fra øyelege eller optiker på at det foreligger behov for briller for å forebygge og/eller behandle amblyopi.

Disse medlemmer viser til at folketrygden også dekker utgifter til briller etter en annen ordning, «Hjelpemidler for synshemmede (svaksynte og blinde)». Denne ordningen omfatter personer (barn og voksne) som er diagnostisert med afaki, Marfans syndrom eller lignende tilstander, der øyelinsen har løsnet av seg selv, hornhinneanomalier eller annen alvorlig sykdom/lidelse som påvirker synet, slik at det er behov for briller. Det er ikke innført faste satser for denne ordningen.

Disse medlemmer viser til at formålet med ordningen fra starten av har vært å gi stønad til briller når dette forebygger og behandler amblyopi (skjeling), og at omleggingen nå fører til at den blir målrettet mot dette.

Disse medlemmer mener at det med bedre målretting og tydeliggjøring av retningslinjer vil være usosialt å reversere de ulike ordningene tilbake til slik de var.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, mener at kuttet som ble gjennomført i ordningen med brillestøtte for barn, er usosialt og fører til at noen barn får mindre støtte til briller enn det de kunne få før kuttet ble gjennomført. Flertallet viser til protester fra blant annet øyelegeforeningen i forbindelse med gjennomføring av kuttet. Flertallet mener derfor at dette er utgifter til behandlingsbrille som ikke skal tyngte folks privatøkonomi, men derimot fullt og helt dekkes av fellesskapet.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til sine alternative statsbudsjett for 2020, der disse medlemmer gikk imot å kutte i brillestøtte til barn.

Komiteens medlem fra Senterpartiet viser til sitt partis alternative statsbudsjett for 2020, hvor Senterpartiet gikk imot regjeringens forslag til kutt i brilleordningen for barn. Senterpartiet fulgte opp dette med å øke kap. 2661 post 75 med 122 mill. kroner for å reversere dette kuttforslaget, jf. Innst. 15 S (2019–2020).

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen snarest fremme forslag om å reversere kuttene i brillestøtte til barn.»

Forslag 9

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti viser til at kriteriene for å få stønad til spesielt tilpassede

kassebiler (gruppe 2) ble vurdert å være for strenge, fordi personer med store behov ikke var omfattet av ordningen. Derfor var det ønskelig å målrette ordningen, og kriteriene for gruppe 2 ble utvidet til også å omfatte personer med sterkt begrenset gangfunksjon fra 1. januar 2015.

Disse medlemmer viser til at fra 2019 ble retten til gruppe 2-bil videre utvidet til også å omfatte personer som grunnet utagerende adferd må skjermes fra førermiljøet i bilen av trafikksikkerhetshensyn. Stønad til bil skal i likhet med andre hjelpemidler kompensere for merutgifter som følge av skade, sykdom eller lyte. Bil er vanlig i befolkningen for øvrig og anses derfor ikke å være et hjelpemiddel i folketrygdens forstand. Stønden til ordinære biler (gruppe 1) ble derfor samtidig med utvidelsen for gruppe 2 i 2015 begrenset til å omfatte personer som har behov for bilen for å kunne komme seg til og fra arbeid eller utdanning.

Disse medlemmer viser til at utgifter til eventuelle ombygninger og tilpasninger av bil som følge av funksjonsnedsettelse fremdeles kan dekkes av folketrygden. Samtidig er det lyst ut et forskningsoppdrag om en helhetlig gjennomgang av transportordninger for funksjonshemmede. Denne gjennomføres nå av SINTEF.

Disse medlemmer mener det er hensiktsmessig å avvente denne utredningen før det foreslås eventuelle endringer i eksisterende transportordninger.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at kuttene i bilstøtteordningen har ført til at flere personer blir mer isolert i hjemmene sine. Dette senker livskvalitet for personer som i utgangspunktet har større utfordringer enn andre med ulike former for utviklingshemming og/eller helseplager og på grunn av dette trenger en egen bil for å få hverdagen til å gå opp.

Flertallet viser til Stortingets behandling av Innst. 98 S (2017–2018), jf. Representantforslag 54 S (2017–2018), der medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti fremmet følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å gjeninnføre tilskudd til bil for personer som trenger bil i gruppe 1 for å bryte en isolert tilværelse og bedre dagliglivets funksjoner.»

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen snarest fremme forslag om å reversere kuttet i bilstøtteordningen for personer som trenger bil i gruppe 1 for å bryte en isolert tilværelse og bedre dagliglivets funksjoner.»

Forslag 10

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti viser til at bostøtten har vært styrket gjennom flere år med flere tiltak. Det er i hovedsak tre grunner til at færre nå får bostøtte. For det første har omleggingen til nytt inntektsgrunnlag gjort bostøtten mer målrettet og redusert feilutbetalinger, slik at færre nå får bostøtte de ikke skulle hatt. For det andre er det færre som har søkt om bostøtte de seneste årene, blant annet på grunn av økt sysselsetting. For det tredje har mange søkergrupper fått høyere realinntekt.

Disse medlemmer viser dessuten til at utførereformen i 2015 førte til økt bruttoinntekt for uføre. Siden bostøtten fastsettes ut fra bruttoinntekt, kunne det betydd at denne gruppen fikk redusert bostøtte. Imidlertid sikrer en kompensasjonsordning de som var uføre og mottok bostøtte før reformen. De som har blitt uføre etter reformen, får bostøtte på samme vilkår som lønns-takere. I tillegg har den årlige justeringen av folketrygdens grunnbeløp G gjort at uføre og andre trygdede får reelt bedre inntekt.

Disse medlemmer viser til at under regjeringen Stoltenberg II dekket bostøtten en stadig mindre andel av mottakernes boutgifter. Fra 2014 og frem til i fjor var andelen nokså stabil. Med forbedringene i 2019 har andelen økt. I tillegg er bostøtten modernisert, blant annet ved at husstander som opplever et plutselig inntektsbortfall, nå kan få støtte enklere og raskere enn før. Boutgiftstakene har økt hvert år, og særlig mye for barnefamilier og andre store husstander. Barns inntekt er tatt ut av inntektsgrunnlaget, og bostøtten er blitt mer målrettet ved at den beregnes på grunnlag av oppdaterte inntektstall.

Disse medlemmer mener derfor det er usosialt å reversere endringene i bostøtten.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti mener at alle har rett til et trygt hjem. Boutgiftene har økt mye de siste årene, samtidig med at forskjellene øker og mange flere har fått dårlig råd. På samme tid er det flere tusen færre som får bostøtte nå enn for få år siden, og de som får støtte, får dekket en mindre del av boutgiftene sine. Bostøtte skal sørge for at også de mest vanskeligstilte kan få et trygt sted å bo. I dag er det et økende gap mellom hvor høye boutgiftene er, og hva folk får utbetalt i bostøtte. Bostøtten dekker mindre av bokostnadene enn tidligere, og uføre får ikke samme dekning som før utførereformen. Reglene for bostøtte må endres slik at flere får støtte og at de får dekket mer av boutgiftene sine. Å øke bostøtten er et effektivt tiltak for å redusere fattigdom og gi trygghet for hus og hjem.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til sitt alternative statsbudsjett for 2020, der disse medlemmer fremmet forslag om å øke bostøtten med 100 mill. kroner, noe som ville gitt rom for å øke inntektsgrensene og boutgiftstaket, slik at flere kunne fått bostøtte og flere kunne fått mer i bostøtte.

Disse medlemmer viser videre til at regjeringen Solberg hvert år, helt siden den tiltrådte i 2013, har fremmet forslag til usosiale kutt som rammer dem som har minst, samtidig som store summer er brukt til skatte-kutt for dem som har mest. Disse medlemmer viser til Arbeiderpartiets alternative statsbudsjett for årene 2014–2020, der disse medlemmer har stemt imot en slik usosial fordelingspolitikk. Disse medlemmer viser til at dette utgjør summer i milliardklassen, som det vil være umulig å rette opp gjennom ett statsbudsjett.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en gjennomgang av hvordan de urettferdige kuttene de har gjennomført, har svekket levekårene for de svakeste i samfunnet og økt den sosiale ulikheten i Norge.»

Komiteens medlem fra Senterpartiet viser til at bostøtte er en behovsprøvd statlig støtteordning for de som har lave inntekter og høye boutgifter. Den statlige støtteordningen blir beregnet hver måned på grunnlag av inntektene og boutgiftene. Støtteordningen skal hjelpe personer med lav inntekt og dermed liten evne til å betale sine boutgifter. Dette medlem står fast på dette prinsippet. Satsene for statlig bostøtte er en del av årlige budsjetter. Dette medlem viser til at Senterpartiet i sine alternative statsbudsjett har prioritert å forbedre bostøtten.

Dette medlem viser ellers til Senterpartiets alternative statsbudsjett for årene 2014–2020, hvor Senterpartiets standpunkter og forslag på arbeids- og sosialfeltet fremgår. Dette medlem viser til at Senterpartiet har stemt imot og prioritert nødvendige midler til reversering av mange av regjeringens usosiale kuttfor-slag. Dette medlem viser til at Senterpartiet konsekvent har prioritert prisjustering av stønadene i folketrygden i sine alternative statsbudsjett.

Dette medlem fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en gjennomgang av hvordan de ulike kuttene og omleggingene innenfor velferdsytelsene som er blitt gjennomført etter at regjeringen Solberg tiltrådte, har påvirket levekårene for de svakeste i samfunnet, og

hvilke konsekvenser dette har hatt for den sosiale ulikheten i Norge.»

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til at bostøtten ikke er styrket, tvert imot bruker Norge i 2020 omtrent like mye i nominelle kroner og øre som i 2009. I 2009 ble det utbetalt 2 953,6 mill. kroner. I 2019 ble det utbetalt 3 004 mill. kroner, inklusive en ekstrabevilgning til økte strømpriser. I dette tidsrommet har befolkningen økt med over 500 000, og boutgiftene har økt kraftig og langt mer enn inntektene til lavtlønte og vanskeligstilte. Mange tusen færre får bostøtte nå enn før, og de som får bostøtte, får dekket en mindre andel av sine boutgifter nå enn før, ifølge Husbankens årsmeldinger. Det er Husbanken som administrerer utbetaling av bostøtten.

Dette medlem viser til at gjennomsnittsinntekten for bostøttemottakere ifølge regjeringens budsjett nå er nede på om lag 130 000 kroner pr. år for husholdningen, og at gjennomsnittlig boutgift for husholdninger som får bostøtte, er på over 90 000. Det er så lite at ingen kan leve av det og selv med bostøtte.

Skal en familie i Oslo med tre barn få bostøtte, må de ha så lav inntekt at de er på 71 pst. av lavinntekt, ifølge regjeringen.

Høye boutgifter og for lav og smal bostøtte skaper fattigdom og store økende økonomiske forskjeller. For hvert år som går, sender dette stadig flere inn i fattigdom.

I 2019 var det i overkant av 123 000 husstander som mottok bostøtte for minst én måned. De fleste som mottok bostøtte, hadde midlertidige eller ingen trygdeytelser, og de hadde liten eller ingen arbeidsinntekt. 14 000 alderspensjonister og nesten 19 000 uføre mottok bostøtte. 89 pst. av de som mottok bostøtte, bor i leid bolig. Om lag 37 000 av alle mottakerne bor i kommunale utleieboliger.

Antall husstander som mottar bostøtte, er redusert siden 2011. Dette henger først og fremst sammen med underregulering av satsene sammenliknet med utviklingen i mottakernes boutgifter og inntekter i deler av perioden, noe som ble stabilisert med innføringen av ny prisjusteringsmodell fra og med 2017, men etterslepet er ikke rettet opp. Andelen av bostøttemottakere som eier sin egen bolig, har falt betydelig over år, og det betyr at færre med lav inntekt kan eie egen bolig, og at bostøtten i altfor liten grad bevisst brukes til å bygge opp boligkapital hos lavinntektsfamilier, istedenfor til å bygge opp eiendomskapital hos utleiere.

Dette medlem viser til at mange med uføretrygd har mistet bostøtten, og at den kompensasjonsordningen regjeringen foreslo etablert, ikke på noen måte sikrer bostøtte til uføre slik det var før. Dette medlem viser til spørsmål stilt til Finansdepartementet under behandlingen av statsbudsjett for 2020, som viser at

bare til denne gruppen er nivået nå over 1 mrd. kroner lavere enn før endringen:

«Kap. 580, post 70

Hva er provenyeffekten at av bostøtte oppjusteres slik at den harmonerer med de justeringene som ble gjort i uføretrygden per 1.1.2015?

Spørsmålet er forelagt Kommunal- og moderniseringsdepartementet, som har gitt følgende svar:

‘Trygdereformen innebar at brutto utbetalt uføretrygd ble økt betydelig samtidig som ytelsen gikk over til å bli beskattet på samme måte som lønnsinntekt. For å hindre reduksjon i bostøtte for uføre som allerede mottok slik støtte, ble det innført en kompensasjonsordning. Den er i dag utformet slik at differansen mellom pensjon før reformen og trygd etter reformen trekkes fra søkerens inntekt før bostøtten beregnes. Disse fradragsbeløpene er typisk i størrelsesorden 40 000 kroner. Dersom kompensasjonsordningen skulle erstattes av endringer i de generelle beregningsreglene som sikret uføre samme resultat som ordningen gir, ville det innebære en betydelig utvidelse av bostøtten. Om lag 30 000 husstander med høyere inntekter enn dagens mottakere ville ventelig få rett til bostøtte. På usikkert grunnlag anslås provenyeffekten av slike endringer til i størrelsesorden 1 200 millioner kroner per år.’»

Dette medlem viser til at bostøtten må økes kraftig, og den sammen med økte startlån må brukes til å få flere med lav inntekt over i eid fremfor leid bolig.

Dette medlem fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen øke bostøtten kraftig og legge til rette for at flere med lav inntekt ved hjelp av økt bostøtte og økte startlån kan settes i stand til å kunne eie egen bolig.»

Forslag fra mindretall

Forslag fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en gjennomgang av hvordan de urettferdige kuttene de har gjennomført, har svekket levekårene for de svakeste i samfunnet og økt den sosiale ulikheten i Norge.

Forslag fra Fremskrittspartiet:

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen iverksette tiltak som samlet vil bidra til at effekten av årlig underregulering av pensjon fjernes.

Forslag fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti:*Forslag 3*

Stortinget ber regjeringen snarest fremme forslag om å sikre at uføre fortsatt gis skjerming mot levealdersjustering.

Forslag 4

Stortinget ber regjeringen fremme de nødvendige forslag for å sikre at organisasjonene som deltar i trygdeoppgjøret, får forhandlingsrett.

Forslag 5

Stortinget ber regjeringen fremme forslag til nødvendige lovendringer for at mottakere av arbeidsavklaringspenger får beholde ytelsen frem til vedkommende faktisk er avklart for arbeid eller andre ytelser.

Forslag 6

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å reversere reduksjonen i minsteytelsen for arbeidsavklaringspengemottakere under 25 år.

Forslag 7

Stortinget ber regjeringen snarest fremme forslag om å reversere kuttene i brillestøtte til barn.

Forslag 8

Stortinget ber regjeringen snarest fremme forslag om å reversere kuttet i bilstøtteordningen for personer som trenger bil i gruppe 1 for å bryte en isolert tilværelse og bedre dagliglivets funksjoner.

Forslag fra Senterpartiet:*Forslag 9*

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å oppheve taket på summen av uføretrygd og barnetillegg tilsvarende 99 pst. av inntekt før uførhet.

Forslag 10

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en gjennomgang av hvordan de ulike kuttene og omleggingene innenfor velferdsytelsene som er blitt gjennomført etter at regjeringen Solberg tiltrådte, har påvirket levekårene for de svakeste i samfunnet, og hvilke konsekvenser dette har hatt for den sosiale ulikheten i Norge.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti:*Forslag 11*

Stortinget ber regjeringen snarest fremme forslag om å reversere kuttene i uføretrygd som kom på grunn av regjeringens urettferdige omregningsmodell fra gammel til ny uføreordning.

Forslag 12

Stortinget ber regjeringen snarest fremme forslag om å reversere kuttene i uføres barnetillegg.

Forslag 13

Stortinget ber regjeringen snarest fremme forslag om å rette opp de siste årenes kutt i kjøpekraften for mange alderspensjonister.

Forslag 14

Stortinget ber regjeringen snarest fremme forslag om å reversere kuttene i arbeidsavklaringspenger.

Forslag 15

Stortinget ber regjeringen snarest fremme forslag om å reversere kuttene i overgangsstøtten for enslige forsørgere.

Forslag 16

Stortinget ber regjeringen øke bostøtten kraftig og legge til rette for at flere med lav inntekt ved hjelp av økt bostøtte og økte startlån kan settes i stand til å kunne eie egen bolig.

Komiteens tilråding

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og rår Stortinget til å gjøre følgende

v e d t a k :

Dokument 8:48 S (2019–2020) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Solfrid Lerbrekk, Audun Lysbakken, Karin Andersen, Freddy André Øvstegård og Nicholas Wilkinson om å rette opp urettferdige velferdsutt – vedtas ikke.

Oslo, i arbeids- og sosialkomiteen, den 5. mars 2020

Rigmor Aasrud

fung. leder

Heidi Nordby Lunde

ordfører

